

LEVENDE NATUR

WWF

MARTS 1988

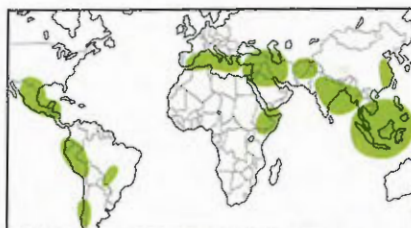
Planterne har ernæret verden
og kureret dens sygdomme siden livets begyndelse.
Nu ødelægger vi deres vigtigste voksesteder
med en hastighed af 20 hektar i minuttet.

Vi lever på denne planet takket være jordens grønne dække. Det er planterne, der beskytter jordbunden mod nedbrydning, regulerer atmosfæren, opretholder vandforsyninger til landbrug og hindrer dannelsen af gold ørken.

Uden planterne kunne mennesket ikke overleve. På trods af denne viden ødelægger vi hvert år regnskove, der svarer til tre gange Danmarks areal. Vi skaber ikke kun en krise for os selv - men en endnu større krise for vore børn. Når skovene først er ryddet, er de forsvundet for evigt.

Hvad kan vi gøre?

Problemet synes så uoverskueligt, at der er en tendens til at ryste det af sig og sige: »Hvad kan jeg alligevel gøre?« Men der er en løsning. Der er noget, vi alle - hver og en af os - kan gøre.

Vavilov centrene - opkaldt efter den russiske videnskabsmand, som opdagede dem - er arealer, rige på vilde slægtninge og genetiske forfædre til vore dages kulturplanter.

Verdensnaturfondens Grønne Kampagne.

Et plantebevarelsesprogram.

»Naturbevarelse - en verdensstrategi«, som blev offentliggjort i 1980, går i al sin enkelthed ud på at bevare verdens naturressourcer ved at udnytte dem på en bæredygtig måde. Et internationalt plantebevarelses-arbejde, baseret på disse principper, er nu godt i

gang over hele verden. Denne overlevelsesplan kan du være med til at føre ud i livet.

Bliv medlem af Verdensnaturfonden NU. Vi behøver din opbakning og din økonomiske støtte. Ved at tage del i denne verdensbevægelse er du direkte medvirkende til, at også dine børnebørn kan få glæde af naturens livsvigtige ressourcer.

Ring eller skriv til os og få yderligere detaljer om dit medlemskab. Eller send dit bidrag direkte til:

Verdensnaturfonden.

H. C. Andersens Boulevard 31.
1553 København V. Tlf.: (01) 13 20 33.
Giro 5 00 20 01

Bevar
planterne.

Verdensnaturfondens Grønne Kampagne.

SIKKERHEDS- NET MED STORE HULLER

I alt 96 lande i verden har skrevet under på Washington-konventionen, CITES, der drejer sig om handel med truede dyr og planter samt produkter af disse. Det skulle i princippet betyde, at der i de pågældende lande ikke foregik nogen legal handel med CITES-emner. Og at den illegale handel var nede på et minimum.

Sådan er det ikke. Kontrollen med overholdelsen af CITES er vidt forskellig i de 96 lande. I EF-regi betyder det, at mens vi i bl.a. Danmark og Vesttyskland fører en særdeles effektiv kontrol, er kontrollen helt anderledes lemfældig i bl.a. Italien og Frankrig. Det ulyksalige med den forskellige standard i EF-landene er, at varer – og det gælder også levende dyr og planter – der er kommet ind i et EF-land, frit kan handles i de andre EF-lande.

Eksempelvis er det let at få produkter af slanger og krybdyr, der er omfattet af CITES, ind i Italien, hvor de udstyres med EF-papirer. Når varer og papirer præsenteres for de danske myndigheder, er det op til dem at bevise, at varerne er blevet indført til Italien under falske forudsætninger – f.eks. med falske ud- og indførselspapirer. WWF Verdensnaturfonden har taget konsekvensen af dette og oprettet TRAFFIC-afdelinger i Italien og Frankrig, som udarbejder statistik over handlen med truede dyr og planter for at kunne påvirke myndighederne til at føre en mere effektiv kontrol. TRAFFIC-folkene holder også kurser for tolderne og hjælper med at identificere de varer, tolderne præsenteres for.

Endnu engang er en statslig opgave blevet løftet af en miljøorganisation.

Levende Natur
Tidsskrift for international
naturbevarelse
Udgivet af WWF Verdensnaturfonden
Østerbrogade 94, 2100 København Ø
Tlf. 01 38 20 00

Ansvarshavende redaktør:
Generalsekretær Vibeke Skat-Rørdam

Redaktion:
Anne-Marie Mikkelsen (DJ)
Lic.scient. Tommy Dybbro
Per Lindskov, lay-out

Roussell Grafisk produktion A/S
ISBN 0108-7991

Forsiden:

Regnbue-lorier i fangenskab. Fuglene findes vildt i Australien, Indonesien og på Stillehavsoerne helt ud til Fiji-øerne. De har udvist en fremragende tilpasningsevne – og derfor har de overlevet i naturen trods ihærdig forfølgelse fra menneskets side. De er omfattet af CITES og dermed sikret beskyttelse. (Foto: Biofoto).

Læs artiklen side 12

Indhold

Odderen kan reddes	side 4
Sådan går tre danske projekter	side 8
Trækfugle kender ikke grænser	side 10
Lad dyrene blive i naturen	side 12
Gå med på pandamarchen	side 19
Hvad er WWF for et dyr?	side 21

Odderen er vores mest truede pattedyr. Men der er håb for at den kan overleve.
Læs om odderen og Projekt Odder på de følgende sider.

ODDER!

- Det var sådan en rigtig vinterdag med hård frost. Jeg havde parkeret bilen og går ned langs åen, da jeg ser noget mørkt på bredden et par hundrede meter længere fremme. Op med kikerten, og se - der var den. Odderen! - To minutter, det var alt! Men jeg så den både dykke og svømme, inden den forsvandt. Det er den eneste gang, jeg selv har set en odder herhjemme.

ODDEREN KAN OVERLEVE HVIS DRUKNEDØD OG TRAFIKDRAB STOPPES

- Selvfølgelig skal vi tælle op, men der skal også være vilje og penge til at gøre noget, når vi så kan se, at bestanden går tilbage, siger Aksel Bo Madsen

AF KJELD HANSEN

I tre år har leder af Projekt Odder, Aksel Bo Madsen, besøgt 1100 steder i Danmark, hvor chancen for at se en odder skulle være til stede. Alligevel har han kun set en eneste.

- Det viser, hvilke problemer vi havde i starten med at få folk til at beskytte odderen. Mange blev overraskede, når de hørte, at vi stadig har oddere herhjemme. Man ser den jo ikke, fordi den mest er fremme om natten.

Indavl truer

Vi har endnu oddere herhjemme, men ikke ret mange. Bestanden anslås til at ligge et sted mellem 100 og 200 dyr. De lever næsten allesammen i Nordvestjylland.

Hvor odderen stadig findes i dag, er der næppe blevet færre af dem. Problemet er, at den desværre findes væsentlig færre steder end for bare tyve år siden. Dengang var odderen udbredt over hele Jylland, ikke mindst i Sønderjylland, men også på Sjælland og Fyn.

Præcis hvor mange oddere, vi havde dengang og har i dag, ved hverken Aksel Bo Madsen eller nogen anden. Da dyret ses så sjældent, kan man ikke bare gå ud og tælle bestanden op. Andre metoder må tages i brug, og de er mindre nøjagtige.

- Odderens ekskrementer spiller en nøglerolle, når vi tæller op, siger Aksel Bo Madsen.

En af de største trusler mod de sidste oddere er druknedøden i fiskeruser. Når odderen ser fisk i en ruse, svømmer den gerne ind i rusen for at æde dem, men fanges på samme måde som fiskene. Da den ikke kan komme op til overfladen for at ånde, drukner den efter nogle minutters forløb.

- Dels er ekskrementerne lette at kende, fordi de indeholder en masse skæl og ben fra fisk, dels er det ikke svært at finde dem, fordi odderen anbringer dem, hvor de er nemme at få øje på. Den markerer grænserne for sit territorium ved hjælp af ekskrementerne, for at andre oddere skal holde sig væk.

Odderen blev totalfredet i 1967, så den forsvinder ikke længere på grund af jagt. Miljøgifte er det næppe heller. Aksel Bo Madsen har undersøgt 40 døde oddere, og han fandt ingen sammenhæng mellem tilbagegangen og dyrenes sundhedstilstand.

Men hvad er så grunden til, at bestanden nu er så lille, at odderen er blevet Danmarks mest truede pattedyr?

- Den vigtigste årsag er ødelæggelsen af biotoperne. Især den grove udnyttelse af vore vandløb i tresserne gav bestanden et voldsomt skub nedad. Man rettede åerne ud, man ødelagde dem med gravemaskiner, og man opdyrkede de sidste våde arealer langs bredderne, siger Aksel Bo Madsen.

Denne »udvikling« er nu ved at vende, så de sidste levesteder for odderen bliver næppe ødelagt.

Men det er også i allersidste øjeblik. En odderbestand på 100-120 dyr er så lille, at risikoen for indavl begynder at true.

Derfor er det vigtigt at beskytte hvert eneste dyr, indtil bestanden måske igen begynder at vokse. Det vil kun kunne ske ganske langsomt, fordi odderen formerer sig meget langsomt. Hvert andet år føder hunnen 1-2 unger. Det er alt ...

En firkantet metalrist kan redde de mange oddere, der ellers drukner i fiskeruser. Risten anbringes i indgangen til rusen. På billedet demonstrerer projektleder Aksel Bo Madsen, hvordan risten er delt op i fire felter, som hver især er så små, at en odder ikke kan presse sig igennem. På længere sigt håber Aksel Bo Madsen, at myndighederne vil give påbud om anvendelse af riste i ruser overalt, hvor der stadig lever oddere.

- Mange mennesker spørger os, hvorfor vi ikke bare sætter nogle oddere ud på Sjælland og Fyn, og hvor den ellers er forsvundet fra, siger Aksel Bo Madsen.

- Svaret er, at så længe truslerne mod odderen stadig eksisterer, så har det ingen mening at opdrætte oddere til udsætning i naturen. Det ville være utroligt besværligt, og hvad nytter det at sætte dyrene ud i dag, hvis de allerede i næste uge drukner i en fiskeruse eller bliver kørt over af en bil?

Rusefiskere hjælper

Druknedød og trafikdrab er idag de to hovedtrusler mod den lille danske bestand af oddere. Projekt Odder har set nøje på de to alvorlige problemer, og Aksel Bo Madsen har forslag til at løse begge.

- Man har tidligere foreslået at prøve med spærregarn for at hindre oddere i at svømme ind i fiskeruserne, hvor de risikerer at drukne. Men man har aldrig gjort det, forklarer Aksel Bo Madsen.

- Vi har fundet ud af, i et frivilligt samarbejde med rusefiskere, at en rustfri metalrist i indgangen af rusen er løsningen på de meningsløse drukneulykker. Risten er så stor, at de økonomisk vigtige ål kan svømme frit igennem, mens odderen lige netop *ikke* kan presse sig ind.

Projekt Odder har uddelt 300 riste til 30 fiskere i 1986-87. Efter at afprøvet dem siger fiskerne, at med hensyn til ål gør risten ingen forskel, hvorimod den måske nok kan holde større fisk som gedder og karper ude.

Til gengæld mener flere fiskere at risten gør det lettere at holde ruserne rene for grøde, det vil sige drivende plantemateriale, når vandløbene renses for vandplanter.

Med disse gode resultater i hånden har Projekt Odder og Skov- og Naturstyrelsen formået at overtale Fiskeriministeriet til at påbyde, at alle ruser i Hvidbjerg Å-system i Thy sikres med riste, så åens oddere ikke drukner.

Der er tale om et forsøg, som skal løbe i fem år, men ideen med metalriste i ruser har allerede bredt sig.

Ved en kommende naturfredning af Tøndermarken er det hensigten at påbyde riste i alle ruser i Vidåen, hvor der tidligere har været en god odderbestand. Også i Karup Å-systemet, hvor der stadig lever oddere, er der planer om at indføre brug af stopriste i ruserne. Det samme gælder Uggerby Å ved Hjørring.

- Efterhånden skulle vi jo gerne have indført ristene i alle vandløb, hvor der lever oddere, men det kræver fredninger eller samarbejde med Fiskeriministeriet.

- I første omgang mener jeg, at det vil være rimeligt at påbyde ristene i alle vandløb og søer, der står i forbindelse med Limfjorden, hvor vi har kerneområdet for den danske odderbestand, siger Aksel Bo Madsen.

Nysgerrighed koster livet

Det er straks vanskeligere - og fremfor alt langt mere kostbart - at sikre odderbestanden mod den dræbende biltrafik.

- Af en eller anden grund så kan odderen godt lide at kravle op over broerne i stedet for at svømme under. I Tyskland siger de, at det gør odderen *altid*, men det tror jeg ikke. Var det rigtigt, så havde vi simpelthen ingen oddere tilbage!

- Men odderen er et nysgerrigt dyr, som undersøger alting, og når den kommer til sådan en bro over åen, så skal den op og se på sagen. Den markerer også gerne territorium ved at afgive sine ekskrementer oppe på broen. Desværre er den et kluntet dyr på land, så den rammes ofte af bilerne.

Aksel Bo Madsen mener, at der bør tages hensyn til odderen - og andre dyr - når man bygger nye broer over vandløb. Det kan gøres ved at etablere en passage *under* broen i form af en banket med græs, det vil sige en strimmel jord langs begge sider af åen.

Ikke kun odderen, men også andre dyr, kreaturer og lystfiskere ville have glæde af en sådan banket. De ville også slippe for at krydse vejbanen.

- Især ved motorveje er det et stort problem, fordi odderen er så langsom. Den har næppe en chance for at komme levende over en motorvej. Selvfølgelig kan det være kompliceret, men når man kan sende raketter til månen, så kan man vel også finde ud af at sikre vildtet, siger Aksel Bo Madsen.

Men det løser ikke problemet ved de eksisterende broer, som man næppe vil eller kan bygge om. Projekt Odder undersøger derfor andre metoder til at forhindre trafikdrabene på disse steder.

Fra Vestjyskland har Aksel Bo Madsen rekvireret et antal »vildtspejle«, som kan reflektere bilernes lys. Spejlene monteres ved broen på en sådan måde, at lyset kastes direkte ind i øjnene på odderen, når den er på vej op mod kørebanen.

- Vildtspejlene bør kun sættes op ved de eksisterende broer. Når der bygges nyt, så skal der afsættes penge til at sikre vildtet, mener Aksel Bo Madsen.

Myndighederne vågner

Det var først efter starten af Projekt Odder i 1984, at myndighederne begyndte at interessere sig for den truede odderbestand. Til gengæld er det gået hurtigt siden da.

Arten anbefales nu som »indikator« i forbindelse med naturovervågning, det vil sige at ved at følge odderbestandens trivsel, regner man med at kunne følge den generelle udvikling i de ferske vande.

Fra 1988 er der bevilget offentlige midler fra Miljøministeriet til denne overvågning.

- Vi skal selvfølgelig overvåge og tælle op, siger Aksel Bo Madsen, men når det så viser sig, at arten går tilbage - som den jo gør -, så skal der altså også være vilje og penge til at gøre noget for at standse tilbagegangen.

I Projekt Odder drømmer man ikke om at genskabe en stor bestand af oddere overalt i Danmark. Det ville være en utopi, fordi forholdene mange steder er alt for ødelagte.

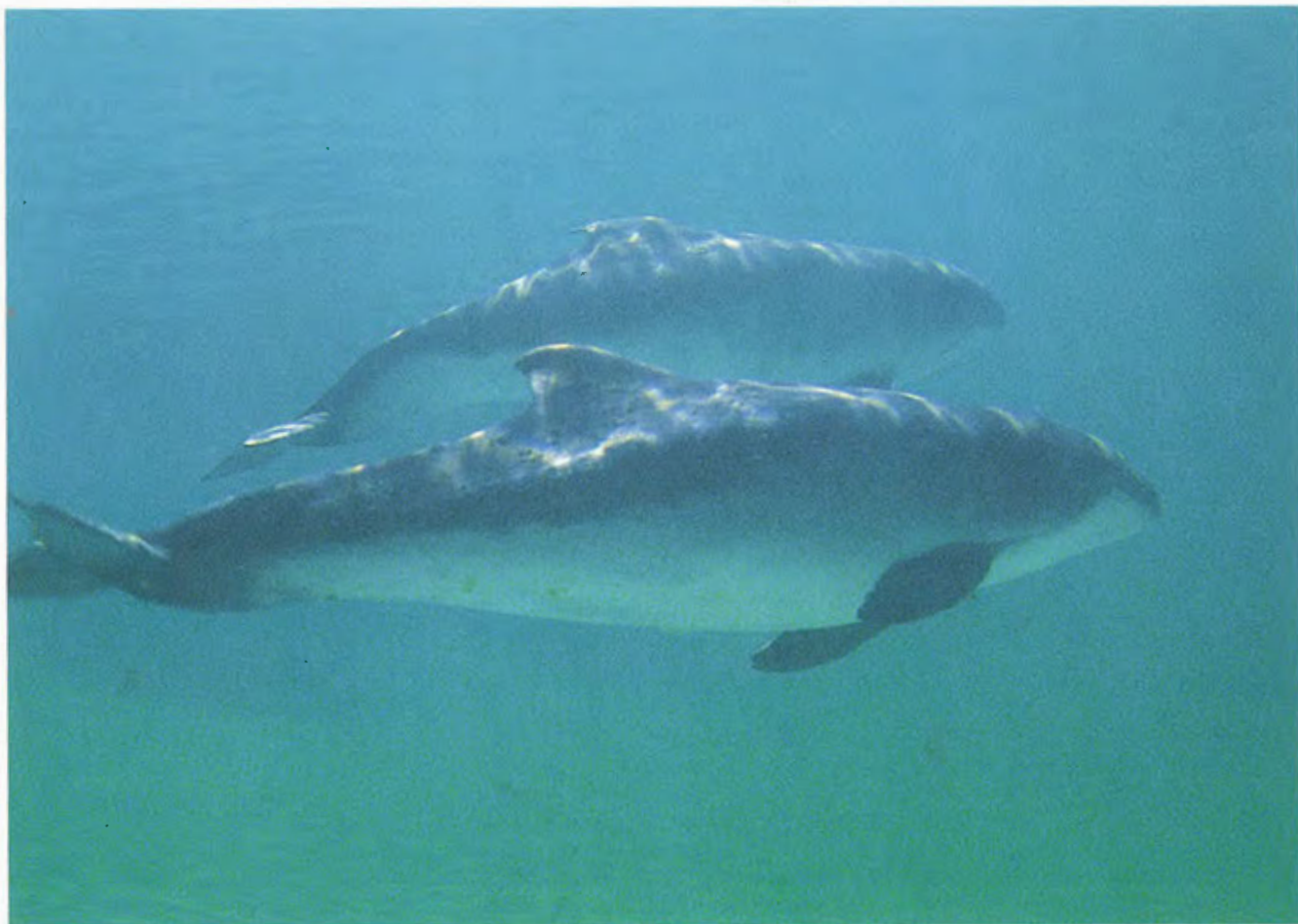
Selv siger Aksel Bo Madsen:

- Vi skal satse på en rimelig bestand, der kan reproducere sig selv tilstrækkeligt til, at vi undgår indavl. Hvor stor den derefter kan blive, må naturen afgøre. Men det ville da være dejligt at se en odder lidt oftere.

Tidligere blev odderen skudt og fanget med særlige sakse-fælder, men siden 1967 har den været totalfredet. Dette gamle billede af en stolt odderjæger er fra perioden før fredningen. I dag er jagt ikke længere nogen trussel mod det sjældne dyr.

MARSVINET FÅR AFSLØRET SINE HEMMELIG- HEDER

Vi er ved at få ryddet godt ud i bunken af myter omkring marsvinet, fortæller leder af Projekt Marsvin, biolog Carl Kinze. Projektet er indtil nu støttet med over 100.000 kr. af WWF Verdensnaturfonden og foregår i samarbejde med Dyrenes Beskyttelse. Det har nu løbet i to år, og fortsætter formentlig nogle år endnu.

– Man har f.eks. altid hævdet, at det var umuligt at kende forskel på marsvin, fordi de enkelte individer er helt ens. Det passer slet ikke, siger Carl Kinze. De er faktisk lette at kende forskel på, når først man har lært at »se« dem. Det har også altid været antaget, at marsvinene vandrede rundt overalt i havene omkring Danmark, men sådan er det ikke. De holder sig inden for nogle bestemte områder om sommeren, og først om efteråret begynder vandringerne.

1987 har været et godt år for projektet med mange meldinger om marsvin. Mange mennesker har bidraget med oplysninger om observationer, og desuden har projektfolkene sejlet rundt i området nord for Fyn, hvor den største bestand af marsvin yngler. Projektet har modtaget 4.000 observationer af ialt 12.000 dyr – og 70 døde marsvin er blevet indleveret.

– Vi kan nu konkludere, at marsvin ikke – i modsætning til myterne – er sky dyr, der er bange for al motorlarm. Så længe der er tale om motorer med lav omdrejning, er marsvinene ikke spor bange. Tværtimod er især de unge dyr særdeles nysgerrige. De kommer hen til båden og kigger nærmere på, hvad det nu er for noget. Heldigvis vender de som regel bugen i vejret, så vi også kan bestemme deres køn.

– Men hvis man færdes i speedbåde i deres yngleområde, bliver de bange og flygter. Marsvinene lever ikke i egentlige flokke, men i små grupper af hunner med unger, unge dyr sammen og så hannerne, der lever en mere ensom tilværelse. Kun i yngletiden finder hanner og hunner sammen. Så kan man se deres parringsleg, hvor de jager hinanden i vandoverfladen, fortæller Carl Kinze.

Marsvinenes levevis gør, at dyrene er betydeligt mere sårbare overfor forstyrrelser i form af sejlads med speedbåde, forurening osv. end hidtil antaget. Det er mange år siden, der fandtes bestande af marsvin langs

Når marsvinene bliver forskrækkede, flygter de – og de kan skyde en høj fart, over 20 km i timen. En hun med unge, som her på billedet, er mere sky end de voksne dyr ellers er.

den jyske østkyst, til trods for, at der nu er rigeligt med fisk i områderne.

– Men det er ikke til at sige, hvornår en ny bestand koloniserer områderne, siger Carl Kinze, der heller ikke er meget for at komme med et bud på, hvor mange marsvin der findes langs de danske kyster.

– Jeg tror ikke, der er mere end 10.000 i de danske farvande. Det er uhyre svært at sætte tal på marsvinene, men det er mit bedste bud. Hvis vi regner Skagerak, Østersøen og Nordsøen med, er der formentlig op mod 25.000 dyr – men tallet kan både være meget mindre og noget større.

Projekt Marsvin fortsætter nogle år endnu – og det er muligt, at det så vil være muligt at komme med helt nøjagtige tal på marsvinenes antal. Indtil da må såvel videnskabsfolkene som resten af befolkningen nøjes med at nyde synet af det smukke og elegante dyr, når det kløver bølgerne for øjnene af os.

TURISTERNE SKAL UD OG SE PÅ HVALER I NORGE

Mange mennesker drømmer om at se hvaler i levende live, at opleve de store havpattedyr, når de bryder overfladen med deres imponerende kroppe – og forsvinder i et brus af vand med halefinnen som en sidste hilsen til verden over havet. Denne drøm har vist sig at være så fremherskende hos mange mennesker, at de er mere end parate til at tage med skibe ud på havet for netop at få denne oplevelse med.

I USA er whale watching, hvalturisme, blevet en stor succes. Mange tusinde mennesker drager hvert år ud for at se hvalerne på nært hold. Det har også vist sig, at folk får en betydelig større interesse i at beskytte hvalerne, når disse ikke længere kun er nogle fjerne væsner, man læser om i dagblade.

Det er baggrunden for et projekt, som WWF Verdensnaturfonden i 1987 støttede med 75.000 kroner. Projektet går ud på at gennemføre hvalforskning og fremme hvalturisme i Norge, hvor holdningen hidtil har været, at hvaler fanger man og spiser.

Der er foregået systematisk forskning af hvalbestandene udfor Norge siden 1983, og det har bl.a. vist sig, at der findes en stationær stamme af kaskelothvaler i farvandene ud for Andenes i Nordnorge. Desuden er der en hel del spækhuggere i Lofoten-området, som også er værd at se på. Spækhuggere

er nogle af de mest populære hvaler blandt hvalentusiasterne i USA, bl.a. fordi de har vist sig at have nogle for mennesker meget sympatiske sociale adfærdsmønstre.

Hvis en lignende hvalturisme kan gennemføres i Norge, vil det formentlig trække en del interesserede til fra resten af verden, give erhvervsmuligheder for befolkningen i området samt være med til at beskytte de store havpattedyr, der hidtil har været jaget næsten til grænsen af deres eksistens.

Det er et pragtfuldt og uforglemmeligt syn, når man første gang ser en hval på nært hold. Denne spækhugger lader som på bestilling sin imponerende rygfinne se. (Foto: C. Balcomb/WWF).

Mange af de orkideer, vi kan glæde os over her i det nordlige Europa, kommer oprindeligt fra de tropiske regnskove i bl.a. Thailand. Kun ved at frede og beskytte regnskoven, kan planter som orkideer overleve i vild natur. (Foto: Willem F. Rodenburg/WWF).

NATUR- VEJLEDER- UDDANNELSE I THAILAND

Et af de alvorligste problemer i forbindelse med naturbevarelse er manglen på uddannet personale til at udføre arbejdet i de fredede områder. Det kræver ekspertise at overvåge naturområder, kontrollere om der sker ændringer i områderne, afsløre krybskytteri osv.

I mange fredede områder er der desuden adgang for publikum, og det kræver yderligere personale til at sikre, at hverken parken eller gæsterne lider overlast.

Det var netop for at komme disse proble-

mer til livs, at WWF startede et naturvejleder-projekt i Thailand sidste år. Projektet modtog Årets Naturpris 1987 fra WWF Verdensnaturfonden. Prisen er på 250.000 kroner, og pengene er kommet til veje via en donation fra Skandinavisk Tobakskompagni A/S.

Projektet i Thailand gik i første omgang ud på at lave en komplet plan for uddannelse af naturvejledere, der er direkte tilknyttet de mange nationalparker i Thailand – der er 52 parker, som dækker over 30.000 kvadratkilometer.

Men da projekt-folkene fra WWF i samarbejde med de thailandske myndigheder var kommet i gang, blev de enige om, at det ville være en fordel hvis man drog samtlige ansatte i naturparker, vildtforvaltninger m.m. ind i planerne.

Det har naturligvis forsinket projektet, men til gengæld er man nu klar med en enestående uddannelsesplan, der omfatter alle de mange mennesker, der arbejder med naturen i Thailand, både i offentlig og privat regi.

Vadehavet er spisekammer for mange trækfugle. Flere millioner gæs, ænder og vadefugle er afhængige af Vadehavet. Det er en rastepads med masser af føde. Her kan fuglene tanke op og få ny energi, inden trækket går videre.

TRÆKFUGLE KENDER INGEN GRÆNSER

Trækfugle lever forskellige steder året igennem. Derfor er de også afhængige af gode levesteder, både i deres yngleområde om sommeren, i deres vinterkvarter og undervejs på trækrueten

AF TOMMY DYBBRO

FOTO: FRANK WILLE

De mange trækfugle, der bryder op hvert efterår og flyver sydpå for at tilbringe vinteren under mildere himmelstrøg, ville ikke have en chance for at overleve i det danske vinterklima. Der er ingen regnorme til viberne på marken og i engen. Ingen flyvende insekter til svalerne og mursejleren. Og ingen frøer og tudser til storken i mosen. Over halvdelen af de ca. 170 forskellige fuglearter, der yngler i Danmark, er trækfugle, der må søge andre steder hen i den ugunstige årstid.

I deres vinterkvarter finder de, hvad de har behov for af føde. En del klarer sig ved at forlægge residensen blot nogle få hundrede kilometer sydpå. Andre er langfarere og trækker helt ned til troperne i Afrika. Det samme gælder for mange af de fugle, der har deres yngleområder nord for Danmark. I stort tal passerer de landet, på vej sydover.

Trækfuglene udnytter det udbud, der er i de nordlige egne i form af rigelig fødemængde i nogle få sommermåneder. De måneder bliver brugt til at sikre næste generation, og så skynder trækfuglene sig væk, når fødegrundlaget forsvinder i løbet af efteråret. I vinterkvarteret er de i en slags venteposition, indtil de kan dukke op om foråret, når middagsbordet igen er dækket.

Fedtlager til turen

Trækfuglenes lange rejser stiller imidlertid store krav til udholdenhed. Energien kommer gennem den føde, fuglen forbrænder i kroppen. Føden er brændstoffet, der holder kroppen varm og leverer energien til musklernes arbejde.

Under lavvande spreder vadefuglene sig ud over de store vadeblader, hvor de søger føde i den mudrede bund. Billedet viser en flok almindelige rylere, som fouragerer i Vadehavet.

Umiddelbart inden fuglene drager afsted, indtager de da også rigeligt med føde, og på den måde opbygger de et reservelager af fedt i kroppen. Det er dog kun de færreste fugle, der tager turen mellem yngleområdet og vinterkvarteret i et stræk. Imellem perioder med aktivt træk er der pauser, hvor fuglene hviler sig og søger føde. Det giver kroppen et nyt forråd og sætter fuglen i stand til at flyve videre på en ny etape.

Der er helt klart bedre økonomi i at dele trækket op i etaper. For store fedtreserver i kroppen indebærer nemlig dårligere transportøkonomi. Hvert gram, fuglen slæber rundt med, koster ekstra energi under flugten. En fugl, der inden afrejsen opbygger et fedtdepot på halvdelen af kroppens vægt og derefter drager afsted og flyver, indtil den løber tør for brændstof, bruger 40% mere totalenergi end en fugl, der tilbagelægger samme strækning ved at opbygge 10% ekstra fedtindhold, flyve så langt denne reserve

dækker, tanke op påny, starte på en ny etape og så videre, indtil hele strækningen er tilbagelagt.

Rastepadser til fuglene

Af denne grund er det så uhyre vigtigt, at trækfuglene har mulighed for at raste undervejs på trækket og tanke ny energi op. Og det er let at forestille sig, hvad der sker, hvis man ødelægger de steder på fuglenes trækrueter, hvor de plejer at hvile og spise sig mætte, inden trækket går videre. Disse steder kaldes for rastepadser.

F.eks. er mange ænder, gæs og vadefugle meget afhængige af ganske bestemte rastepadser på deres trækruete. Disse fugle følger

den samme rute år efter år, og de slår sig ned de samme steder hvert eneste år. Områderne må derfor beskyttes. Ellers kan fuglene ikke klare den lange tur.

Danske gæs i Spanien

Næsten alle de grågæs, der yngler i Danmark, opholder sig om vinteren i et bestemt område i det sydlige Spanien. Her ligger det store sumpområde, Las Marismas. Det er på størrelse med Bornholm.

En stor del af området er fredet, takket være en kraftig indsats fra bl.a. WWF Verdensnaturfonden. Men med års mellemrum tørrer området mere eller mindre ud, hvis regnen udebliver. Det går ud over svømmefuglene. I vinteren 1980/81 var det særligt tørt. Søer og vandhuller tørrede ud. Tusinder af ænder og gæs døde af sult.

Katastrofen i Las Marismas kunne også ses på antallet af gæs i Danmark. Året efter kom der ikke nær så mange grågæs til landet, som der plejer at komme. Kun meget få af de unge gæs, der var vokset op i Danmark året før, vendte tilbage. De fleste døde af sult i Las Marismas. Dette eksempel viser, at trækfuglene er meget afhængige af forholdene i deres vinterkvarter.

ne i deres vinterkvarter.

For trækfuglene er det ikke nok, at de har gode yngleområder. Det er lige så vigtigt, at man passer godt på de steder, hvor de er om vinteren.

Hjælp til trækfuglene

Her i landet gør Dansk Ornitologisk Forening (DOF) en meget stor indsats for at øge interessen for fugle og for at beskytte fuglene. Foreningen spiller en afgørende rolle, ikke mindst ved gennem videnskabelige undersøgelser og optællinger at kunne dokumentere behovet for fuglebeskyttelse. DOF arbejder desuden sammen med Det internationale Fuglebeskyttelsesråd, ICBP, som koordinerer indsatsen og bestræbelserne på at sikre trækfuglene og deres levesteder verden over.

WWF Verdensnaturfonden arbejder også på at hjælpe trækfuglene. Feks. giver Verdensnaturfonden penge til et projekt i Vadehavet, der skal sikre, at dette enestående naturområde fortsat er et godt område for millioner af ænder, gæs og vadefugle. Fonden har også adskillige projekter igang i Afrika, der har til formål at beskytte nogle af de vigtigste steder, hvor trækfuglene overvintrer.

Et af disse områder er Nigerflodens Indlandsdelta i staten Mali, et vådområde midt i det knastørre Sahel-bælte. Området er vinterkvarter for millioner af europæiske ænder og vadefugle, og uden dette område, som Verdensnaturfonden i samarbejde med myndighederne prøver at beskytte, ville der næppe være mange kobbersnepper og spidsænder på de danske strandenge.

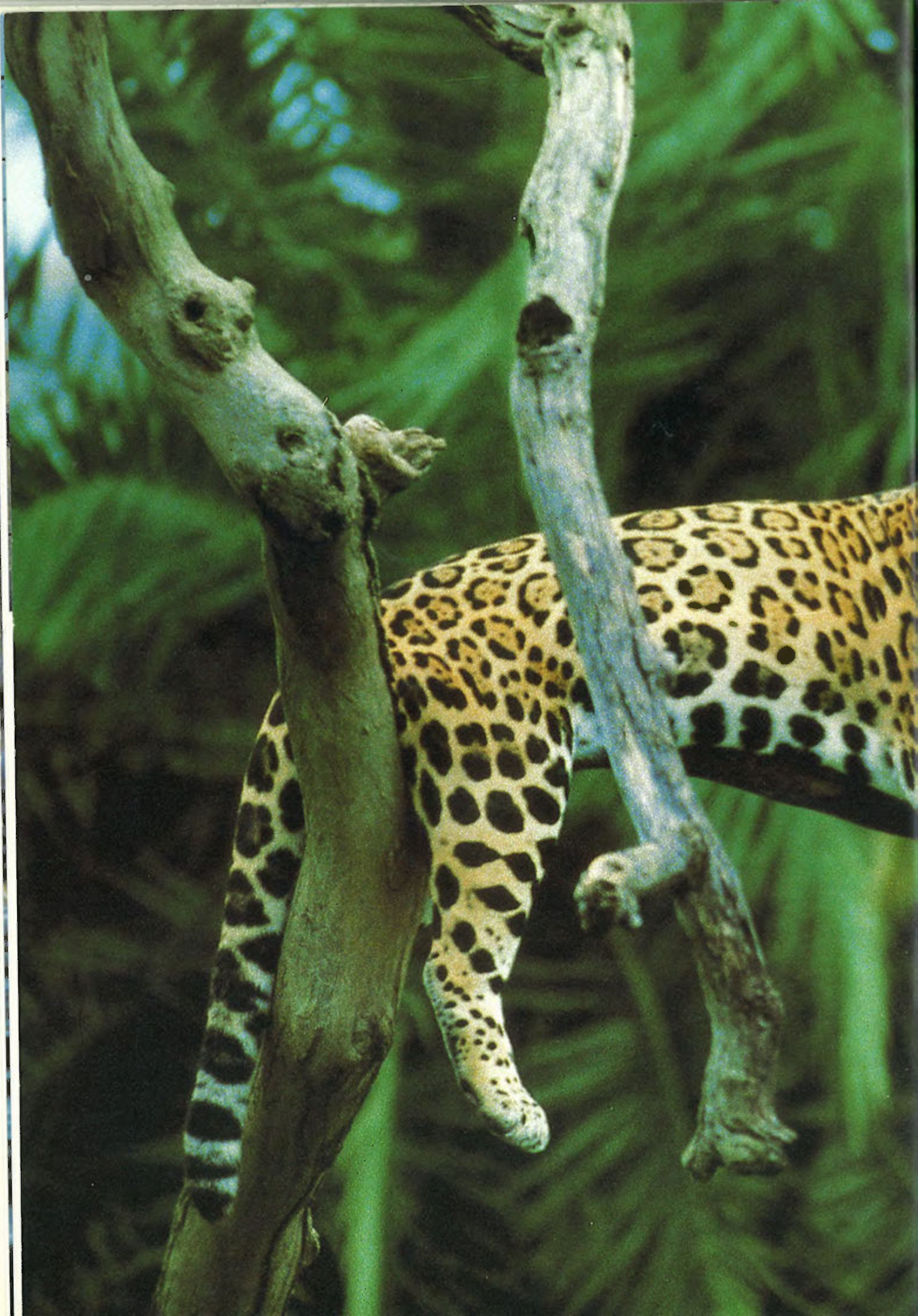
Årets Naturmærke

På dette års Naturmærke, der kommer i handelen den 22. marts, optræder 30 forskellige trækfugle. Tegningerne er udført af kunstneren Claus Bering. Ved at købe Naturmærket støtter man WWF Verdensnaturfondens arbejde med at beskytte trækfuglene. Et ark koster 20 kr. og kan købes i en lang række banker og sparekasser landet over og i Pandabutikken.

Jagtfredning og oprettelse af reservater i flere lande har medført, at bestanden af knortegæs er vokset betydeligt i de senere år.

LAD DEN LEVE

Vilde dyr hører til ude i naturen. Ligesom jaguarens pels hører til på ryggen af jaguaren. Det er fristende at holde aber og papegøjer i fangenskab – og pynte sig med jaguarens pels. Men de vilde dyr har det bedst ude i naturen. Desuden er det forbudt at holde de fleste vilde dyr i fangenskab og at handle med pelse af de store katte.

Danmark har skrevet under på Washington-konventionen om begrænsninger i handlen med vilde dyr og planter – og produkter heraf.

Det ved de fleste danskere. Men nogen ved det tilsyneladende ikke, og andre vælger at gøre som det passer dem.

Læs på de følgende sider om, hvad danskere – og udlændinge – kan have med i kufferten, når de kommer til landet.

VILDE DYR SKAL BLIVE I NATUREN

Det er fristende at tage sådan en lille abe med hjem fra Afrika. Den er sød – og anderledes. Men den har det bedst ude i naturen. Og i øvrigt er det forbudt at tage aber med til Danmark

AF ANNE-MARIE MIKKELSEN

Den lille abe kikker ud gennem taskens plastikendestykke. Dens blik farer nysgerrigt fra det ene til det andet. Den skraber lidt på plastikken, vender sig et par gange og åbner munden i et lydløst skrig. Åben er en syv måneder gammel unge af den grønne marekat. Den er kommet til Danmark – Kastrup Lufthavn – en grå og regnfuld decemberdag med sin herre, der vender hjem fra flere års ophold i den afrikanske stat, Burkina Faso – tidligere Øvre Volta – i Vestafrika.

Den unge udlandsdanser, der har aben med hjem, tager den ud af rejsetasken. Den lille abe, der ikke er grøn, men nydeligt

gråbrun, har en rem om livet. I remmen er fastgjort en kæde – og kæden ender i mandens hånd.

– Den er helt tam. Jeg har haft den i et halvt år, og den var to måneder, da jeg købte den af en dreng på stranden, siger den unge mand.

Den lille abe er meget livlig. Den kravler rundt på sin herre, springer ned på bordet, hvor dens taske står, ned på gulvet, klatrer op af sin herres ben og ender igen på hans arm. Ikke et øjeblik er den i ro. Fotografen, som skal tage billeder til Levende Natur, er kommet på en ordentlig opgave.

Smitsomme sygdomme

– Rør ikke ved den. Advarslen kommer fra biolog Birgith Sloth, Skov- og Naturstyrelsen. Hun holder selv god afstand. Det samme gør grænselæge Tolstrup. Jeg stiller mig bagest.

– Den fejler ikke noget, siger abens ejermand.

– Sikkert ikke, siger dyrlæge Tolstrup, men den kan udmærket have flere smitsomme sygdomme – tuberkulose, gulsot osv.

Ingen siger AIDS, men alle tænker det.

– Du er godt klar over, at du ikke kan beholde den, siger Birgith Sloth. Det er forbudt at indføre aber til Danmark. Alle aber er med på listerne over truede dyr i Washington-konventionen, CITES. Så din abe skal i Zoologisk Have. Først skal den i karantæne i to måneder, og så ender den som medlem af en flok grønne marekatte, enten her i København eller et andet sted.

Det ser ikke sådan ud, men den lille abe har faktisk god plads i sin rejsetaske. Men aber er nysgerrige, så den vil helst sidde og kigge ud gennem taskens klare plastik-endestykke. (Foto: Per Folkver).

Den unge mand nikker: Han er godt klar over det.

– Men jeg kunne jo ikke bare lade den blive i Burkina Faso, siger han. Jeg har haft den som kæledyr i seks måneder, og nu skulle jeg altså hjem. Jeg fik min tidligere kone til at søge veterinærmyndighederne om tilladelse, men jeg nåede ikke at få resultatet, før jeg var nødt til at tage afsted.

– Veterinærmyndighedernes tilladelse er ikke nok. Også Skov- og Naturstyrelsen skal give tilladelse, fortæller Birgith Sloth. Det er os, der administrerer Washington-konventionen her i landet.

I zoologisk have

Den unge mand må aflevere sin abe til Zoologisk Have i København med det samme. Han lokker aben ind i tasken – den når lige at aflevere sit visitkort på bordet i det lille toldlokale i lufthavnen. Tasken bliver plomberet af dyrlæge Tolstrup. Diverse papirer udfyldes, underskrives – og den unge mand tager afsted til Zoologisk Have med sin abe i tasken.

– Hvad sker der, hvis han ikke afleverer aben? spørger jeg.

– Det gør han, siger Birgith Sloth. Og hvis ikke, bliver han opsøgt af politiet. Der vanker under alle omstændigheder en bøde for overtrædelse af loven.

– Den unge mand kan være glad for, at hans abe ender i Zoologisk Have, mener dyrlæge Tolstrup. Den er kun syv-otte måneder nu, men den er en han, og når den bliver kønsmoden, er den ikke sjov at have længere. Så bliver den aggressiv. Den bliver også noget større og stærkere.

Opdrættede papegøjer

Tolderen stikker hovedet ind og spørger, om vi er klar til den næste.

En strålende glad mand kommer ind med to kasser med papegøjer. Dem har han hentet fra et opdrætscenter i Storbritannien, og han har en imponerende stak papirer, der alle viser sig at være i orden.

Papegøjerne er to grønkindede amazonpapegøjer og en meget sjældent Cuba-amazonpapegøje. De findes på henholdsvis liste 2 og liste 1 i CITES, og Cuba-amazonen er faktisk så truet, at der kun meget sjældent observeres nogen i vild natur.

– Men de kommer fra en opdrætter i England, og der er udførselstilladelse, så den er i orden, siger Birgith Sloth. Papegøjerne tages ud, de identificeres via en ring om benet, og når lige at bide deres nye ejer eftertrykkeligt i fingrene, inden de lukkes inde i deres kasser igen.

- Så længe de indføres her til landet til eget brug og ikke til handel, kan vi ikke gøre noget for at forhindre det, siger Birgith Sloth. Men man må ikke handle med dem - så slår vi til med det samme.

Papegøje-entusiasten, der også er opdrætter, går glad med sine papegøjer.

Ingen undtagelser

Vi er færdige i lufthavnen og kan tage videre til Zoologisk Museum, hvor mange af de varer, som konfiskeres i lufthavnen af toldvæsenet, bliver opbevaret.

Birgith Sloth har ikke megen sympati for folk, der forsøger at smugle levende dyr med hjem - eller for de, der prøver at snige en tigerpels med i bagagen.

- Men der er selvfølgelig også virkelig triste tilfælde, hvor børn gerne vil have deres højtskede kæledyr med hjem fra udlandet. Og når kæledyret så er en abe, er det kedeligt at skulle bede dem aflevere den i Zoologisk Have. Men der er intet at gøre. Det har været forbudt at indføre aber til Danmark siden 1965 - altså længe før CITES - så de må gå den tunge gang med deres kæledyr.

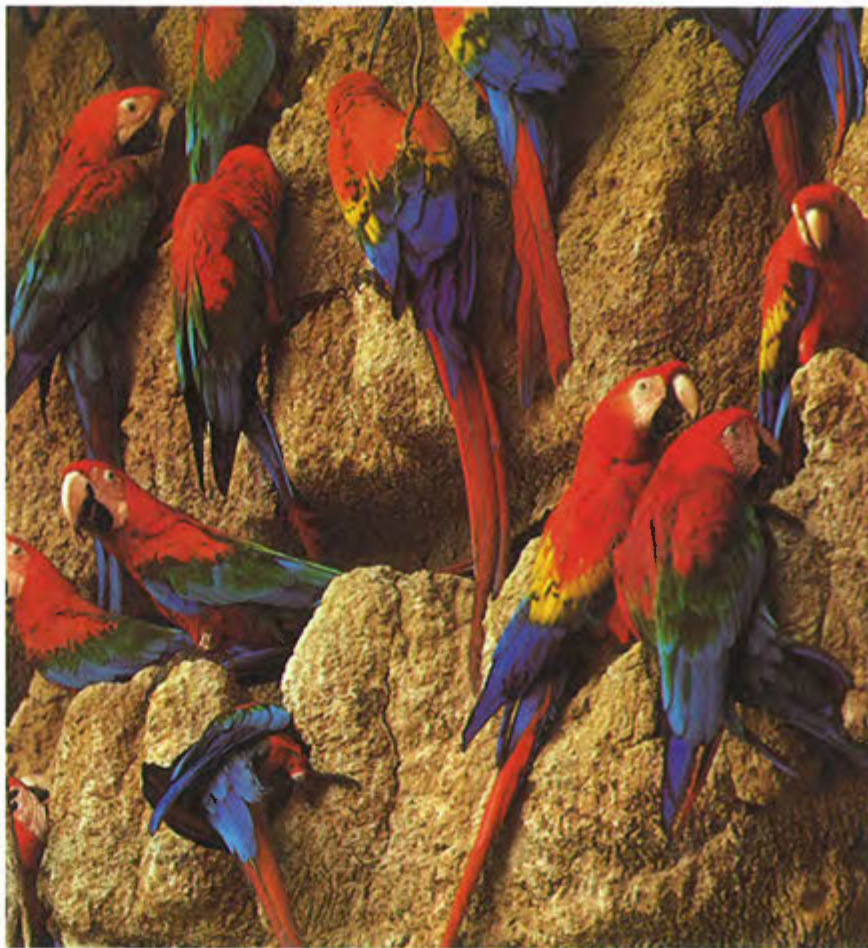
Politiet ind i sagerne

- Når folk bliver grebet med aber og andre dyr, eller varer af truede dyr og planter, der er omfattet af CITES, bliver de sigtet af politiet. Ender sagen med en bøde, er den som regel på størrelse med den handelsværdi, dyret eller varen repræsenterer, fortæller Birgith Sloth.

Inden vi når ud til Zoologisk Museum, tager vi en tur indenom politigården for at hente en elefantstødtand, som er fundet hos en arrestant. Han har oplyst, at han har købt den af en afrikaner i Christiania.

- Det lyder meget sandsynligt, siger Birgith Sloth. Det er helt almindeligt, at unge afrikanere kommer til Europa for at studere, medbringende skind, elfenben osv. til at klare udgifterne med. Især i Vesttyskland er der blevet stoppet mange af den slags CITES-syndere i tolden.

Det kan være svært at forstå, hvad der får folk til at købe udstoppede dyr og skind med monterede hoveder som her. Som regel er de så dårligt udført, at de ikke engang er pæne at se på. (Foto: WWF).

Elefantstødtanden, nogle tasker, udstoppede havskildpadder, udstoppede desmerdyr i kamp med slanger, udskåret elfenben og meget andet ender alt sammen på Zoologisk Museum. En del bliver anvendt til udstillinger på toldkontorer rundt om i landet. I 1987, 88 og 89 er to vandrestillinger rundt i hele landet for at gøre folk - og tolkerne - opmærksomme på Washington-konventionen.

Dårlig smag - og kvalitet

På museet bliver vi modtaget af biolog Hans Baagø, der kigger lidt på de udstoppede dyr, ryster på hovedet og siger: - Hvorfor køber folk dog sådanne rædsler med hjem?

De udstoppede desmerdyr med slanger er ganske rigtigt meget ringe i kvaliteten. De ligner faktisk slet ikke rigtige desmerdyr. Slangerne, der snor sig drabeligt omkring desmerdyrene, er heller ikke kvælerslanger, men giftslanger, oplyser de to biologer.

I første omgang skal alle de beslaglagte varer fryses ned, tøs op og fryses ned igen, så alle insekter, æg og mider er udryddet, inden dyrene, skindene osv. indgår i museets samlinger.

Vi går en tur ind gennem museets arkiver, hvor der findes mange forunderlige sager, som danskere har haft med hjem fra udlandet i tidens løb. En udstoppet fiskekat fra Asien ligner en mellemting mellem en gris (udstopperen har af uransagelige årsager slået krølle på dens hale) og en ræv. Vi kigger alle tre betaget på den. Den er helt utrolig.

De store araer fra Sydamerikas regnskove har i århundreder været populære fangeselskabsfugle. Det har bragt bestanden af araer i vild natur ned på et foruroligende lavt niveau. Det er nu forbudt at udføre araerne fra Sydamerika - og at indføre dem i de 96 lande, der har underskrevet Washington-konventionen.

Hans Baagø åbner en stor kiste. Den er fyldt til randen med tigerskind med udstoppede hoveder og snerrende gab, smukt udskårne elfenbensgenstande og tasker, forarbejdet af skind fra forskellige truede dyr.

De mange skind

- Men her skal du alligevel se, siger Hans Baagø og viser mig en stor stabel skind, der hver er på størrelse med et stort katteskind. ??

- Jo, det er 7.791 skind fra Sydamerika. Der var ialt ca. 17.000, men resten havde destination i Vesttyskland og Schweiz, så vi advarede toldmyndighederne der om, at de var på vej, fortæller Birgith Sloth.

Skindene stammer fra en truet junglekatt, tigrinaen, der findes i de sydamerikanske regnskove. De ligner meget en anden katteart, pampaskatten, der ikke er truet.

- Øverst i kasserne lå der et lag pampaskatteskind, men nedenunder var der lutter tigrina-skind, fortæller Birgith Sloth.

Nu ligger skindene på museets arkiv. De

kan ikke bruges til noget. Måske vil en forsker en dag bruge dem som led i en undersøgelse af luftforureningens påvirkning af pelsen på katte i Sydamerika – eller til en undersøgelse af dyrs camouflagfarver. Eller noget helt andet.

– Det vigtigste er, at de er ude af handlen. Kun ved at fjerne dem helt, kan man komme handlen til livs. Man spørger, om ikke vi kan sætte de beslaglagte ting på auktion, og så forbedre statens anstrengte økonomi på den måde. Men det ville blot betyde, at vi var med til at bringe priserne på CITES-genstandene op – og dermed gør det endnu mere attraktivt at fange og nedlægge truede dyrearter, siger Birgith Sloth.

Folk falder for fristelsen

På vej hjem fra museet fortæller Birgith Sloth, at de fleste af de godt 400 danskere – og udlændinge – der hvert år stoppes i torden her i landet, godt er klare over, at de har overtrådt loven. Men de er ofte faldet for fristelsen, mens de var langt borte fra de danske tolderes falkeblikke. Og når nu de har købt tingene, så skal de også med hjem.

– Selvfølgelig er der også enkelte, der slet ikke kender til CITES, men det er de færreste – også fordi rejsebureauerne og luftfartselskaberne er blevet flinke til at gøre opmærksomme på problemerne. Men de fleste ved det altså godt.

– Og så er der de professionelle smuglere. det gælder både forarbejdede varer af truede dyr og planter, skind og udstoppede dyr – alt hvad der kan omsættes i penge. De kan være meget svære at få afsløret. Bl.a. fordi vi er et EF-land. Når først varerne er udstyret med tilladelse fra et andet EF-land, står vi oftest magtesløse. og det skal ingen hemmelighed være, at visse EF-lande ikke er så effektive med hensyn til overholdelse af Washington-konventionen, som de burde være, mener Birgith Sloth.

7.791 tigrinaer har måttet lade livet for at kunne skabe denne imponerende bunke skind.

Til ingen nytte. Tigrinaen er en truet dyreart, og der er forbud mod at udføre den fra Sydamerika – og mod at indføre den til Danmark. (Foto: Kissen Møller Hansen).

Effektiv kontrol

I Danmark er kontrollen forholdsvis effektiv. Toldvæsenet arbejder tæt sammen med Skov- og Naturstyrelsen, der her i landet administrerer CITES. I mange andre lande er det WWF Verdensnaturfonden, der udfører dette arbejde.

Birgith Sloth har et godt råd til alle danskere, der rejser i udlandet og får lyst til at købe en souvenir med hjem: Køb et postkort eller noget andet uskadeligt. Og lad krokodilleskindstasken stå på hylden i turistshoppen. Dyreskind er alligevel kønrest, når det sidder på dyret. Havskildpadder har det bedst, når de svømmer rundt i de tropiske have – og ikke, når de er fyldt med halm eller har fået malet landskaber og hulahula-piger på indersiden af skjoldet.

Med andre ord: Lev og lad leve.

Fakta om CITES

Navn

Konventionen om international handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter.
(Washington-konventionen/CITES).

Dansk ratificering

Den 14. juni 1977.

Dansk ikrafttrædelse

Den 24. oktober 1977.

Medlemslande

96.

Gældende bestemmelse

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 23 af 25. januar 1984 om anvendelse af konventionen om international handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter.

Gennemført i EF

Gennemført i EF ved Rådets forordning (EØF) nr. 3626/82 af 3. december 1982 om gennemførelse i Fællesskabet af konventionen om international handel med udryddelsestruede dyr og planter, med senere ændringer.

Administreres af

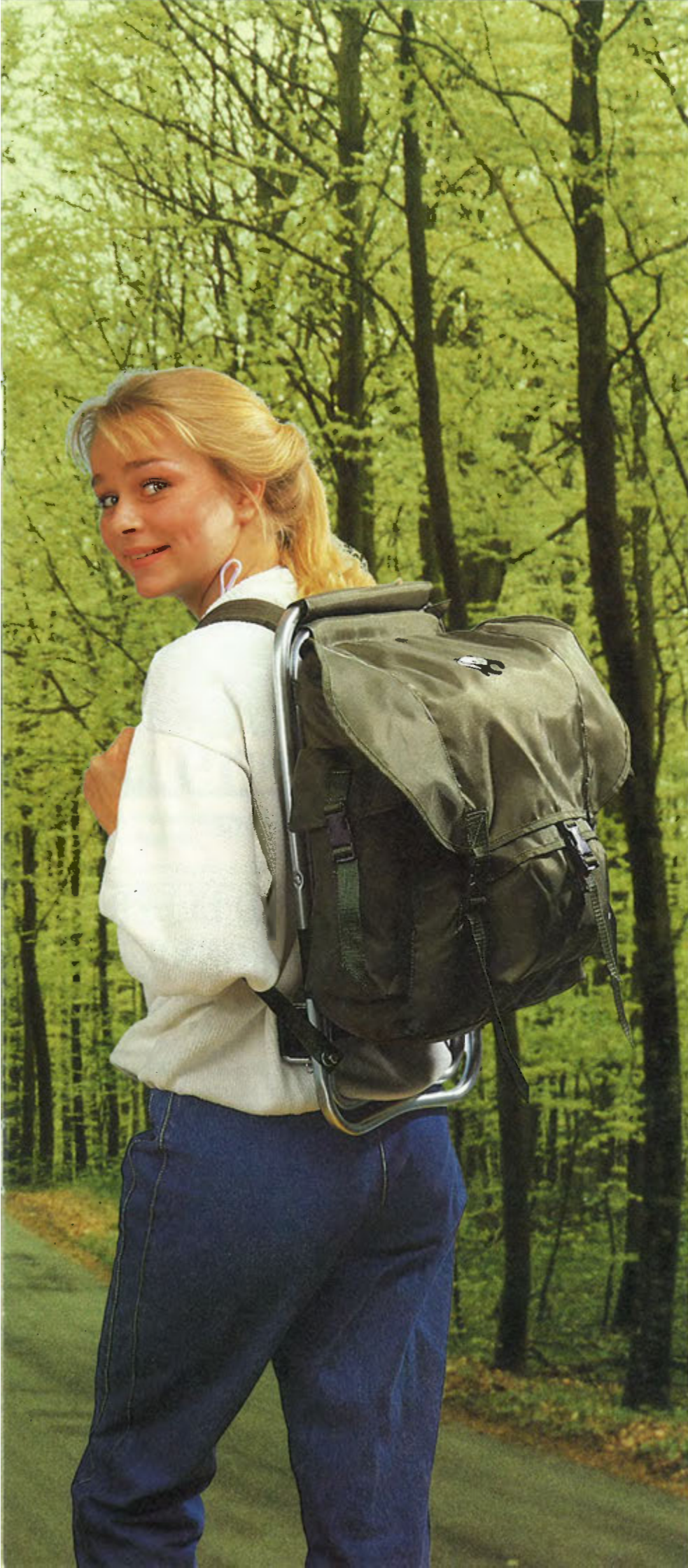
Skov- og Naturstyrelsen og Statens Plantetilsyn.

CITES lister

Liste 1: Stærkt truede arter. Såvel eksport som import af disse arter eller produkter af dem er i praksis totalt forbudt. Det er f.eks. havskildpadder og de store katte som tiger, jaguar, sneleopard m.fl.

Liste 2 og 3: Arter, som er truede. Eksport- og importtilladelse kan gives under visse forudsætninger. Både afsender- og modtagerland skal give tilladelse. Det gælder f.eks. afrikansk elfenben, kvælerslanger, kaktus og orkideer.

Spændende rygsæk

Rygsæk med mange muligheder.

Rygsækken bliver til en praktisk stol, når du slår stålrammen ud. Undgå at sidde i det våde græs – brug din stol, du har den altid med.

Rygsækken har et stort rum og tre mindre rum på undersiden. Indstillelig støtterem ved ryggen og brede, polstrede bærestropper. Gedigen kvalitet i en smuk grøn farve.

Forårs- og sommerpris kun kr. 238,-

Opslagstavle

kr. 32,-

En WWF-Panda i kork. Stifter medfølger.

Notesblok

kr. 29,-

100% genbrugspapir. Notesblok i regnbuens farver. 500 ark. Praktisk og anvendelig.

Indsendt kuponen eller bestil på telefon 01 13 20 33.

Indsendes til: Panda-Butikken, H.C. Andersens Boulevard 31, 1553 København V.

Rygsæk	__stk. à kr. 238,-
Opslagstavle	__stk. à kr. 32,-
Notesblok	__stk. à kr. 29,-

Navn: _____

Adr.: _____

By: _____

HJÆLP TIL TRÆKFUGLE

Fugle er populære i Danmark, og det gælder også de mange trækfugle. WWF Verdensnaturfonden gennemførte i november en indsamling til fordel for trækfuglene via postomdeling til 50.000 husstande, og trækfuglenes popularitet stod direkte at aflæse af indsamlingsresultatet: 280.000 kroner blev samlet ind. Henvendelsen til de 50.000 husstande fandt sted i efteråret 1987, og WWF modtager stadig bidrag til kampagnen. Trækfugle er ikke alene afhængige af naturens beskaffenhed her i landet, men også af livsbetingelserne i deres vinterkvarter sydpå

Vibben er en af vore kendteste trækfugle. Den overvintrer bl.a. i Holland, Belgien og Frankrig.

- og på de rasteplasser, hvor de finder hvile og søger føde på vej frem og tilbage. Det gælder også for de trækfugle, der har vinterkvarter her i landet og yngler nordpå.

WWF er i gang med en række projekter til fordel for trækfugle i deres vinterkvarter sydpå og på rasteplasserne i det sydlige Europa. Se også artiklen om trækfugle på side 10 og 11.

Her i landet er det Dansk Ornitologisk Forening, der med stor succes står for langt de fleste fugleprojekter, mens Det Internationale Fuglebeskyttelsesråd (ICBP) og WWF tager sig af en række af de internationale fugleprojekter.

SAMARBEJDE OM LEVENDE KATTEGAT

WWF har indledt et samarbejde med rederiet Stena Line omkring en række projekter med fællestitlen »Levende Kattegat«. Samarbejdet er etableret af WWF Sverige, men også WWF Norge og WWF Danmark er draget ind i det.

Foreløbig har Stena Line givet en million kroner til de tre WWF-afdelinger med en halv million til Sverige og resten til fordeling mellem Danmark og Norge.

Desuden har rederiet garanteret, at der

samles yderligere mindst en million kroner ind de næste tre år. Samtidig med dette samarbejde har Stena Line indledt en meget omfattende informationskampagne, der dels fortæller om projekterne i »Levende Kattegat«, dels fortæller om WWF Verdensnaturfonden.

STORT SALG AF WWF-JULEKORT

1987 var ottende år for salg af Lund & Rafel-julekort til fordel for WWF Verdensnaturfonden. Salget er steget støt gennem de otte år, og i år nåede det imponerede højder: 205.000 julekort med WWFs logo blev afsendt fra danske erhvervsvirksomheder med glædelig jul til kunder og forretningsforbindelser.

Det har givet 235.000 kr. til WWFs naturbevarelsesarbejde. Kortene sælges hovedsageligt til firmaer, og det eneste detailudsalgssted er WWFs Pandabutik på H.C. Andersens Boulevard.

Et af de mest populære dioramear er kalven, der ligger i engen.

GULD ELLER GRØNNE SKOVE?

Det er navnet på en stor udstilling, der kan ses på Zoologisk Museum i København hele dette år og formentlig også det næste. Udstillingen sætter fokus på vores problemer i Danmark med at få plads til det hele.

Mennesker og maskiner, sjældne dyr, digejvning og diesellokomotiver, oddere, fisk og fiskere, sjældne planter og afgrøder - for blot at nævne nogle af konkurrenterne.

Udstillingen blev åbnet i efteråret 1987 og har i de første fire måneder været besøgt af over 50.000 mennesker. Der er meget at se på - både for børn og voksne. Mens de voksne kan læse sig besked om problemerne på de store plancher og i det omfattende oplysningsmateriale, kan børnene se problemerne eksemplificeret i de meget smukke og populære dioramear. (Se billedet).

Guld eller grønne skove? er en spændende udstilling, som er et godt mål både for en familieuflugt og et studiebesøg.

Få en god dag for en god sag

Slut op om den danske Panda March, søndag den 8. maj

Alle taler om den truede natur. WWF Verdensnaturfonden er en af de organisationer, der gør noget ved det. For at rejse de mange penge, der er en forudsætning for WWF's mange indsatser rundt om i verden, må der gås utraditionelt til værks. I England f.eks., har WWF lanceret en idé, som er blevet en stor succes.

Gå til et godt formål!

Den første danske Panda March er arrangeret af Berlingske Tidende og WWF. Marchen finder sted søndag den 8. maj, mens bøgen er på spring.

Det, det drejer sig om er, at så mange som muligt går så langt som muligt. Og at hver deltager betaler et beløb for hver kilometer, han eller hun går.

Tag familie, naboer, venner eller kolleger med på Panda March!

Vi går efter taxameterprincip.

Da det hele gerne skulle ende med et

pænt beløb til WWF, har vi vedtaget, at det koster dig – og de øvrige deltagere – minimum 2 kr. for hver kilometer I går.

Men I må gerne betale mere.

Meget gerne.

Men stop ikke her!

Find også sponsorer!

Henvend jer til folk, som ikke selv har mulighed for at gå med, og lad dem give et beløb for hver kilometer, I går den 8. maj.

Igen minimum 2 kr. Men gerne mere.

Mens vi går...

Ruterne er på tre, seks eller ti kilometer.

Under turen vil der være indlagt en konkurrence, hvor børnene kan vinde præmier.

Der vil være gratis forfriskninger og mulighed for at købe sandwiches.

Lad gå videre...

Vil du være med og samtidig være den, der spørger andre, om de også går med på ideen – så indsend kuponen.

Det bliver nu din opgave som marchleder, at finde så mange sponsorer og deltagere som muligt, opkræve så meget som muligt og endelig indsende beløbet til WWF, når målet er nået.

Til marchledere, der indsamler mere end 1.000 kr. er præmien en Panda. Og er beløbet over 2.000 kr. er præmien en kæmpe-Panda.

Send kuponen!

Udfyld kuponen og send den til Berlingske Tidende senest den 5. april – vedlagt 20 kr. i check. Så vil du få tilsendt en "marchpakke" med bl.a. badges, regler, rute, brochurer om WWF – og ikke mindst sponsor- og girokort.

Behøver vi at sige, at det beløb, I går ind, ubeskåret går videre til WWF Verdensnaturfonden.

Det første skridt:

☐ Ja, jeg vil gerne deltage i Panda March 88 den 8.5.88 som marchleder, og vedlægger kr. 20,00 i check for marchpakken.

Kuponen sendes til:
Berlingske Tidende,
Panda March 88/Arrangementsafdelingen
Pilestræde 34
1147 København K

Forventet antal deltagere: _____

Navn: _____

c/o: _____

Adresse: _____

Postnr.: _____ By: _____

Arrangeret af Berlingske Tidende og WWF

Vilde dyr i stedet for kvæg

Jeg har hørt, at WWF har et projekt i Tanzania, der går ud på at »dyrke« vilde dyr på savannen i stedet for tamkvæg. Hvert år slægtes et stort antal af disse dyr og skaffer føde og protein til befolkningen, mens skindet sælges og skaffer fremmed valuta til landet.

Kan den tørre savanne brødføde alle disse dyr, og hvilke dyr er der tale om? Har WWF tilsvarende projekter i andre lande?

Svend Jacobsen,

Vester Søgade 54, 1601 København V

Svar:

Udviklingen i Afrika er i de senere årtier accelereret kraftigt i retning af at rydde skoven og brænde savannen af for at skaffe plads til tamkvæg og opdyrkning af jorden. Imidlertid viser det sig, at vildtet producerer mere kød pr. kvadratkilometer end tamkvæget og samtidig udnytter naturen på en langt mere skånsom måde.

Befolkningen har hidtil mest betragtet de vilde gnuer, gazeller, giraffer og zebraer som nogle smukke dyr, der blot tiltrækker turisterne og deres penge. I stedet bør man se dem som en vigtig leverandør af kød til menneskeføde.

For nogle år siden udførte man et forsøg i Kenya, der undersøgte dette. I et 115 kvadratkilometer stort savanneområde ved Nairobi blev der et år nedlagt 1508 stykker vildt med en samlet vægt på 160 tons. Hvis det samme område havde været benyttet til kvæg, var udbyttet kun blev 170 stykker kvæg med en samlet vægt på 93 tons.

Tilsvarende gode erfaringer har man indhøstet andre steder i Afrika. Dette er årsagen til, at WWF for nylig har indledt et større projekt i Zimbabwe der i nogle for-

Tamkvæg er betydelig hårdere ved naturen end de vilde dyr. Store områder i Afrika er faktisk blevet omdannet til ørken på grund af overgræsning af kvæg.

søgsområder skal vise, hvordan man bedst muligt kombinerer landbrug og en bæredygtig udnyttelse af vildtbestanden. Målet er at opnå den optimale udnyttelse af naturressourcerne, uden at naturen lider skade. Det er der et stort behov for, ikke mindst i et land, hvor lokalbefolkningen vokser med 3,8 pct. om året.

Lic.scient. Tommy Dybbro

Laviner

Sidste år blev der fra Frankrig og Schweiz indberettet flere lavineskred end normalt.

Nogle videnskabsmænd siger, at det skyldes den sure nedbør, som har gjort træerne i Alperne så svage, at de ikke kan modstå sneskred og laviner, men knækker.

Er det virkelig rigtigt, at situationen i Alperne er så alvorlig?

Lene Kehlet,

Nygårdsterrasserne 236, 3520 Farum

Svar:

Nogle af de første områder, der rantes af skovdød, er netop de centraleuropæiske bjergområder med højder over 700 meter, hvor der tit dannes tåge, der sætter sig som dug på træerne. Dugdråberne har optaget de luftforurenende stoffer (svovlsyre, salpetersyre f.eks.), der koncentrerer på træernes

nåle, når duggen fordamper, eller drypper ned til træets rødder. Her vaskes næringssaltene væk og samtidig frigøres giftige metaller (aluminium, zink, cadmium). Træet svækkes alvorligt i rodzonen og vil ikke kunne modstå sneskred så godt som sunde træer. Alt andet lige må man forvente, at laviner får langt større omfang end tidligere.

Professor Bent Muus

Hvem er WWF?

Jeg har været medlem af Verdensnaturfonden i nogle år. Hver gang jeg har betalt mit medlemskab eller læst det udmærkede blad, er noget faldet mig på sinde. Hvem er WWF foruden de guldbeslæede herrer, Prins Henrik og den altid smilende generalsekretær? Hvor bred er organisationen og hvem arbejder i marken? Jeg skriver efter at have læst medlemsbladet nov. '87, hvor det oplyses, at studerende har været på miljøkursus. Denne oplysning har gjort mig meget nysgerrig.

Jeg har længe næret ønske om at gøre noget aktivt for det globale miljø, og synes det er for nemt blot hver jul at »købe lidt af-lad« for 120-200 kr. Men hvordan kommer jeg igang?

Peter Benfeldt,

Grankærvej 10, 6933 Kibæk

Svar:

Som beskrevet i artiklen side 21 er WWF en bred organisation, hvor flere millioner mennesker overalt på jorden støtter vort arbejde med penge. En mindre gruppe lægger ekspertise og arbejdskraft til, og endelig er der et antal mennesker, som arbejder i marken.

Peter Benfeldt er en af de mange, som er interesseret i at komme til u-landene og arbejde for WWF. Her er mulighederne desværre yderst begrænsede. WWF's projekter varetages af professionelle projektledere og vi lægger megen vægt på, at skal der derudover bruges arbejdskraft er det lokale mennesker, som derigennem får værdifuld træning.

WWF har ikke været særlig god til at anvende den ressource af interesserede og ofte højt kvalificerede frivillige, som er til rådighed. Måske p.g.a. en ængstelse for det ansvar, vi derved påtager os overfor projektets heldige udførelse.

Dr.phil. Arne Schiøtz

Skriv til Levende Natur, mærket »Brevkasse«. Spørgsmålene vil blive besvaret af et panel af WWF Verdensnaturfondens videnskabsfolk og eksperter. Spørgsmål, der ikke er plads til i bladet, besvares personligt.

VIL DU HJÆLPE MIG MED AT
REDDE DE TRUEDE DYR ?
-SÅ MELD DIG IND I PANDAKLUBBEN !
UDFYLD KUPONEN OG SEND
DEN IND TIL MIG !!

Pandaklubben er WWF Verdensnaturfondens klub for børn og unge under 18 år. Som medlem støtter du Verdensnaturfondens arbejde med at redde de truede dyr og planter. Du får et Panda-pas, der giver gratis adgang eller adgang til nedsat pris til naturparker og andre spændende ting rundt om i Danmark. I Panda-bladet, som du får seks gange om året, kan du læse, hvor du kan bruge Panda-passet.

Vil du være med, det koster kun 60,- kr. om året, eller vil du vide mere om Pandaklubben og Verdensnaturfonden, så udfyld kuponen og send den ind til mig.

Ja, jeg vil være medlem af Pandaklubben,
Kontingent: 60,- kr. årligt. ☐
Jeg vil gerne vide mere om Pandaklubben og
Verdensnaturfonden. ☐

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr.: _____ By: _____

sendes til:

Pandaklubben

WWF Verdensnaturfonden

**Østerbrogade 94
2100 København Ø**

SJÆLDNE DYR OVERLEVER I KAMPUCHEA

Forholdene i det krigshærgede Kampuchea gør det fortsat vanskeligt at overskue situationen for et par af verdens sjældneste dyr. De nyeste oplysninger tyder imidlertid på, at

der på trods af mange års ødelæggende krigshandlinger endnu findes en lille bestand af Kouprey-oksen, en vildokse som man for få år siden anså for uddød. Samtidig taler meget for, at nogle få eksemplarer af Java-næsehornet overlever i Kampuchea. Denne art forekommer ellers kun et eneste sted i verden, nemlig i et reservat på det vestlige Java. (Oryx 21, 4).

FREMGANG FOR TROMPETER- TRANEN

Den sjældne amerikanske trompeter-trane, som WWF deltager i redningen af, er i stadig fremgang. Arten yngler kun i Wood Buffalo National Park i Canada og overvintrer to steder i det sydlige USA, bl.a. i Aransas naturreservatet i Texas. Sidste vinter blev der talt mindst 110 traner i Aransas, og det er første gang i nyere tid, at antallet her overstiger hundrede. (Grus Americana 26, 2).

RESERVAT FOR PUKKELHVALER

Den dominikanske Republik har erklæret området Silver Bank i Det carabiske Hav for pukkelhval-reservat. Det er det første reservat af sin art i verden. Hvert år samles flere

tusind pukkelhvaler i Silver Bank området. Her parrer de sig og føder ungerne. (International Whale Bulletin 1).

NATURBEVARELSE FOR STATSGÆLD

WWF Verdensnaturfonden har for nylig forhandlet sig frem til at få en gældspost på 1 million dollars, som den sydamerikanske stat Ecuador skylder amerikanske banker, slettet og erstattet af en garanti fra Ecuador, om at landet i stedet vil yde et beløb svarende til det seksdobbelte på aktiviteter inden for naturbevarelse. Denne aftale er forhå-

bentlig kun den første i en planlagt strategi for sikring af regnskoven i landet. En lignende aftale var kort forinden indgået med Costa Rica, som led i en forbedring af en af landets nationalparker. (WWF News, 50).

FORBUD MOD EKSPORT AF FRØLÅR

De indiske myndigheder har forbudt al kommerciel udnyttelse af frøer i landet og hermed stoppet den hidtil omfattende eksport af frølår til det europæiske marked. Forbuddet er en følge af, at det ikke lykkedes for Indien at overtale EF til at indføre importforbud, og en erkendelse af at frøerne spiller en vigtig rolle i naturens fødekæder. De er f.eks. med til at begrænse mængden af skadelige insekter og andre smådyr i rismarkerne. Når frøerne forsvinder, må der sprøjtes mere med kemiske bekæmpelsesmidler. Bangladesh og Indonesien er nu de to største eksportører af frølår til det europæiske og nordamerikanske marked. (Traffic Bulletin, 9, 1).

GODE UDSIGTER FOR DET INDISKE NÆSEHORN

Det indiske næsehorn, der tidligere har været på randen af udryddelse, har fået det væsentligt bedre i de senere år. En målrettet redningsaktion, herunder oprettelse af flere reservater, har fået den samlede bestand op på i alt 1.700 dyr, viser en opgørelse fra 1986. Den 430 km² store indiske Kaziranga nationalpark i Assam huser 80% af verdensbestanden. Den resterende del forekommer andre steder i Assam samt i den kongelige Chitwan Park i Nepal. Krybskytteriet er stadig en alvorlig trussel. I perioden 1982-85 dræbte krybskytter mindst 233 næsehorn i Assam. (Oryx 21, 4).

WWF Internationals hovedkvarter
i Gland, Schweiz.

WWF - HVAD ER DET FOR ET DYR?

AF ARNE SCHØITZ

De fleste ved, at WWF har noget med truede dyr at gøre, men hvordan organisationen egentlig er skruet sammen, hersker der mere usikkerhed omkring. WWF er verdens største naturbevarelsesorganisation. Den blev oprettet for 26 år siden af en gruppe naturvenner og forretningsfolk. I dag er der WWF-afdelinger i 23 lande - fortrinsvis i den rige verden, hvor der er flest penge. Det koster nemlig mange penge at udføre naturbevarelsesarbejde.

Verdensnaturfonden er den danske afdeling af WWF, og den blev oprettet for 16 år siden. WWF Danmark har 10 ansatte, og arbejdet går fortrinsvis ud på at samle penge ind, udbrede information og gennemføre naturbevarelsesarbejdet i Danmark samt drive butik- og postordresalg.

Indsamling i den rige verden

I princippet samler WWF pengene ind i den rige verden og bruger dem på naturbevarelsesarbejde i den fattige verden. Men der bruges også penge - mange penge - på at udføre naturbevarelsesarbejder i den rige verden. Alene i Danmark bruger WWF lige knap en million kroner om året på projekter.

I begyndelsen - for 26 år siden - brugte WWF næsten alle sine midler på at redde truede dyrearter. I dag arbejder WWF med mere langsigtede programmer, der går ud på at sikre hele naturområder for fremtiden.

WWF har f.eks. som mål at sikre verdens regnskove, at udbrede forståelsen for naturen, at lære folk at udnytte naturens overskud uden at ødelægge naturen og at sikre arternes mangfoldighed.

Det koster naturligvis mange penge at gennemføre så omfattende programmer, og derfor koncentrerer WWF sig om nogle få områder.

Internationalt samarbejde

Det lyder som en stor mundfuld - og det er det også. Arbejdet udføres i alle 23 nationale afdelinger og i hovedkvarteret i Gland i Schweiz, som WWF deler med sin søsterorganisation, IUCN, Den Internationale Union for Naturbevarelse.

I WWF International arbejder 45 ansatte med naturbeskyttelse, og desuden er der rundt om i verden tilknyttet folk i de områder, hvor de over tusinde projekter gennemføres.

Når WWF arbejder i et område, går organisationen ind på alle niveauer. Programmet omfatter alt lige fra de enkelte truede dyre- og plantearter, landbrugets udnyttelse af området, uddannelse, information af befolkningen osv., til oprettelse af administrativ styring og påvirkning af de politiske beslutninger.

På denne måde har WWF bevæget sig fra at støtte mange, temmelig kortvarige

projekter til mere langsigtede programmer, hvor WWF så at sige træder i stedet for en statslig miljøorganisation.

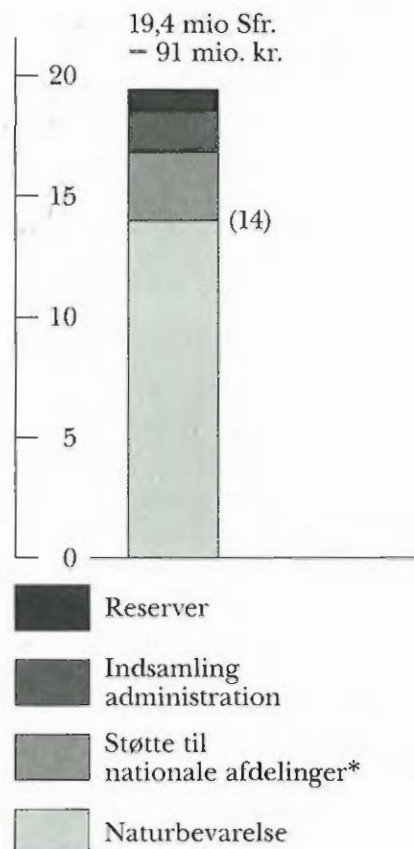
Den største trussel

Mange WWF-eksperter betragter i øjeblikket befolkningsekspllosionen som den største trussel mod naturen og dermed livet i de tropiske lande. Derfor gøres der en stor indsats for at overbevise landenes regeringer om, at der skal sættes ind overfor den voldsomme stigning i befolkningstallet.

Som det er nu, vokser mange landes befolkninger hurtigere end deres økonomi kan klare, og resultatet er, at landene bliver fattigere og fattigere.

Gennem 26 års utrætteligt arbejde har WWF-folkene gjort den erfaring, at det er kostbart og vanskeligt at gøre noget for at bevare naturen, men at det kan lade sig gøre, når blot det gribes rigtigt an.

Budget for fordeling af midlerne
i WWF International 1987

*Selv om de fleste nationale afdelinger sender penge til det internationale naturbevarelsesarbejde, skal der hvert år bruges midler til at hjælpe små og nye nationale afdelinger i gang.

POSTBESØRGET BLAD

(1535 Ap.V.)

Adresseringen er udskrevet fra
Verdensnaturfondens medlemsregister
på edb.

Vedvarende ADRESSEÆNDRING
bedes meddelt til postvæsenet.
(Flytteblanketter fås på posthusene).

Vore vådområder har dannet grundlag for alt liv siden Jorden blev skabt.

Vådområder er ikke overflødige områder - tværtimod. Marsken, flodmundinger, søer, damme og moser er fortsat noget af det mest frugtbare på vor jord. Vådområderne giver konstant næring til den flora og fauna, vi er så afhængige af.

Et vådområde producerer f.eks. otte gange så megen afgrøde som en frugtbar hvedemark. Giver os føde, regulerer vandstanden i vore vandløb og meget mere.

Når vi nu ved, hvor vital en betydning vådområderne har i vores tilværelse, hvorfor gør vi så alt, hvad der står i vores magt, for at ødelægge dem? Vi afvander, forgifter, eller fylder dem op. Vi er som skatteborgere med til at betale for denne ødelæggelse af en række livgivende økosystemer, ikke alene i Danmark, men over hele verden.

Mennesket og vådområderne.
Allerede fra tidernes morgen har men-

nesket slået sig ned ved bredderne af vådområder. Her kunne det fiske og få vand til sine afgrøder.

Mange af vore tidligste civilisationer blev grundlagt her, og for millioner af mennesker er vådområderne i dag en livsbetingelse.

Kan vi endnu nå at redde vore vådområder?

Svaret er ja. Vi kan stadig nå at bremse den overhængende fare, men tiden er knap - og det kræver en fælles indsats.

Støt Verdensnaturfondens internationale kampagne for bevarelse af vådområderne.

Verdensnaturfonden har udarbejdet en plan for at redde de frodige vådområder i Niger flodens indlandsdelta i Mali. Et værdifuldt område for bønder og nomader og samtidig et vinterkvarter for millioner af europæiske ænder og vadefugle.

Vi har derfor brug for din hjælp NU... Bliv medlem af Verdensnaturfonden i dag... Som medlem af denne verdensbevægelse er du den direkte årsag til, at også dine børnebørn kan få glæde af den verden, der kun kan eksistere takket være vådområderne - naturens mest righoldige kilde.

Ring eller skriv til os. Få yderligere informationer om et medlemskab tilsendt, eller send dit bidrag direkte til:

Verdensnaturfonden
Østerbrogade 94.
2100 København Ø. Tlf.: (01) 38 20 00.
Giro 5 00 20 01.

**Uden vand.
Intet liv.**

Verdensnaturfondens kampagne
- Bevar verdens vådområder.